ЈЕЛЕНА СРЕДАНОВИЋ

Облаци и рефлексије

17 - 29. март 2014.

Галерија ГРАФИЧКИ КОЛЕКТИВ
Београд

Све књиге сам затворио, само је једна остала отворена - књига природе.

Жан Жак Русо

У претходном циклусу графика „Отисци природе“ Јелена Средановић је своју креативну пажњу усредсредила на слојевиту игру природних феномена - рефлексију водене површине и капи кише где се локвањи, силуете дрвећа или тек назнаке биљног света губе и изнова појављују у ритмичном додиру концентричних линија и трепераве структуре слике. Овај концентрисан ауторски став обојен софистицираним (и убедљивим) ликовним проседеом и изграђеном рукописном ортографијом препознат је, афирмисан и награђен на националној и интернационалној ликовној сцени.

И у новом циклусу радног наслова “Облаци и рефлексије” Јелена Средановић наставља да истражује визуелне сензације и вредности из природе. Стваралачки импулс овог пута пронашла је у мотивима облака – цирусима, стратусима, кумулусима, нимбусима. Графике су део рефлексија њених корака у интернационалним водама, настале 2011. и 2012. године, током резиденцијалног боравка у Шпанији у Билбао Арте Фондацији, као и након тога, прошле и ове године.

Као активан чинилац ликовног дела или само декоративни мизансцен, облак је вековима присутан у уметности: од ренесансног и барокног илузионизма, преко старих холандских, Констаблових и Тарнерових магловитих пејзажа, дела Фернана Лежеа, чак и апстракције Хелен Франкенталер до савременог холандског уметника Берднаута Смилдеа који у јавним здањима и луксузним ентеријерима вештачким путем ствара облаке и потом их бележи својим објективом. Наиме, полазна тачка за Јелену Средановић, као и за Џорџију О’Киф шездесетих година XX века, били су призори виђени кроз прозор авиона током бројних путовања. За разлику од америчке уметнице, која је небо изнад облака пројектовала у монументална и пластички монолитна платна испуњена крајње стилизованим и једноличним симболичким формама интензивне белине, Јелена Средановић преводи своје импресије у суптилно градиране тонове прозрачних и неухватљивих покретних слика. Остајући верна препознатљивом графичком изразу и профилисаној ликовној поетици, она своје радове ствара на избалансираној спони двоструког истраживачког приступа – фокусирању визуелних феномена из домена природе и медијских домета у оквиру традиционалних графичких техника. „Истражујући оптичке ефекте одраза и мултипликација слика природе, препустила сам се изазовима експериментисања и креативне игре. [...] Отворена заљубљеност у материју која се обрађује и феномени који се из ње рађају је својствена уметницима, који посежу за овом традиционалном техником дрвореза, за коју сам се и ја определила“, ови основни елементи идејног и техничког приступа медију графике, које је Јелена Средановић представила на симпозијуму “Графика на ивици” у Београду 2009. године, и даље су витални параметри који обликују њен стваралачки *credo*. Рад са више графичких плоча, услојавање и репетитивност поступка, било у оквиру једне ликовне јединице или на нивоу целог циклуса, омогућили су складан и готово неприметан спој уметничког концепта и/или намере и елемента случаја. Посматрајући ове графике тешко је ухватити нит

узрочно-последичне везе у којој експресивна ликовна својства дрвене матрице са својом нерватуром подражавају непрекидне природне процесе хераклитовске променљивости и обрнуто. У процесу транспоновања фотографске забелешке у скицу, цртеж, а потом на графичку матрицу, новину представља увођење изражајних могућности дигиталне штампе. Без унутрашњих тензија, Јелена Средановић ствара хармоничне призоре у којима се сустичу бројне амбиваленттности: микро/макропејзаж, дрворез/дигитална штампа, хиперреалистично/надреално, објективност виђеног/субјективност доживљеног, трајање и вечност/променљивост и бесповратност, једнообразно и слично/различито и јединствено, итд. Са пленеристичким осећајем за атмосферу једног тренутка, уметница не преноси замрзнути кадар, већ успорава ефемерну констелацију папирјастих небеских скулптура, које у равни графичког листа пулсирају, светлуцају и титрају одајући утисак да ће се, уколико скренемо поглед, расточити и потом опет груписати у нове и непоновљиве визуелне целине. Поред самих назива (Тромсо-Осло, Кретање изнад баскијских планина) ове путописне хронике добијају своју просторну референтност тек у понеким разуђеним одблесцима планинских врхова, тихом плаветнилу површине мора, сенци облака и траговима урбаног пејзажа. Ово нису призори од којих застаје дах, већ смирени, лирски интонирани и етерични простори прожети тактилно меким графичким ткањем сликарских квалитета.

Преиспитујући ограничења линеарне перспективе у пројекцији целокупног визуелног искуства, француски филозоф, естетичар и историчар уметности Ибер Дамиш у делу „Теорија /облака/: према историји сликарства", истиче облак као кључни фактор своје естетске анализе. Дамиш говори о феномену облака не као о елементу реалистичког поимања света, већ као семиотичком чиниоцу и динамичком катализатору у формирању нових типова пикторалног простора. Тако и бели плутајући хидрометеори у ликовној пројекцији Јелене Средановић, попут космичких маглина (*nebulae*) из којих се рађају нова сазвежђа, постају форме згуснутог значења и визуелне рефлексије. Природа је овде виђена у својству активне, самоузрочне силе у којој се огледа бесконачна божанска суштина у Спинозином поимању *natura-e naturans*. Парадоксално, можда се у пролазности облака открива једина константа трајања која релативизује све људске постулате и друштвене норме. Овакво поимање света без сумње евоцира једину љубав Бодлеровог Странца:

Коīа највише волиш, заīонетни човече, реци? Оца или мајку, сестру или браīа?
Немам ни оца ни мајке, ни сестре ни браīа.
А пријаīељи?
До дана данашњеīа нисам уīознао смисао ове речи.
А домовина?
Не знам на којој је ширини смешīена.
Лепоīа?
Радо бих је волео да је боīиња бесмрīна.
Злаīо?
Мрзим īа као шīо је вама мрзак боī.
Па шīа онда волиш, необични сīранче?
Волим облаке... шīо пролазе, īамо... дивне облаке!

Мирослав Сапуџић

Јелена Средановић (1982, Нови Сад) дипломирала 2005. на Академији уметности у Новом Саду, на групи за графику, у класи проф. Зорана Тодовића, где је и 2009. магистрирала. Добитница награде Велики печат Графичког колектива 2010. и друге награде на међународној изложби *Награда Валтер Кошатски* 2009. у Музеју модерне уметности у Бечу (МУМОК). Приредила је више самосталних и учествовала на бројним колективним изложбама у земљи и иностранству од којих су најзначајније изложбе у Билбау, Куенки, Пекингу и Бечу. Стручни сарадник на Академији уметности у Новом Саду на катедри за графику.

jelenasredanovic@yahoo.com

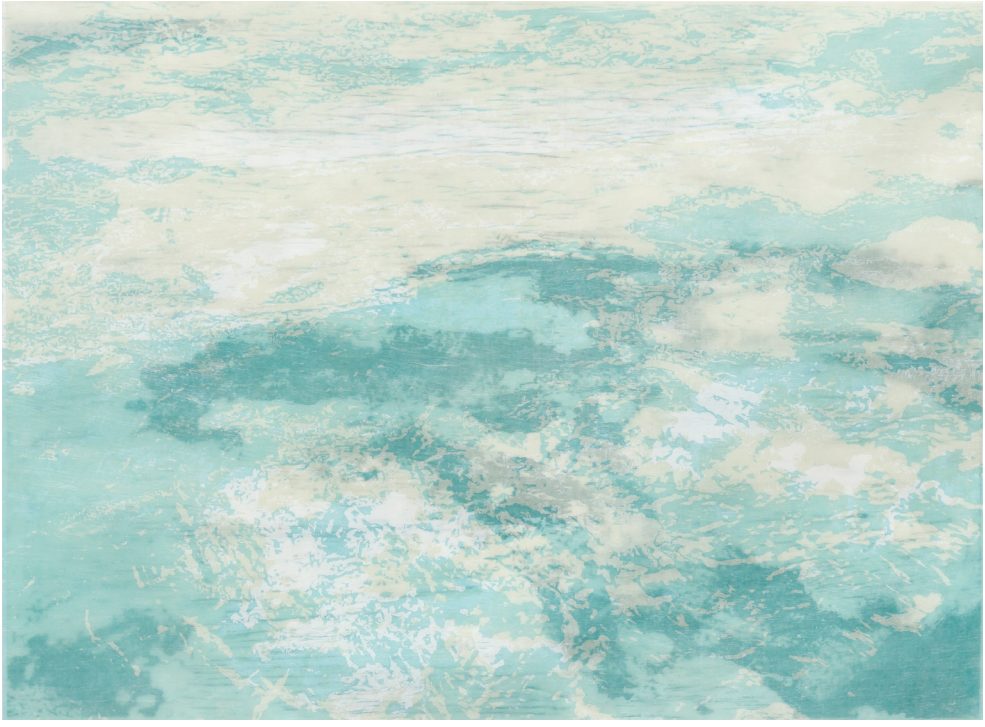

Слојеви покривача, 2011, дрворез, 50x70цм

На корицама: **Путујућа формација**, 2011, дрворез, дигитална штампа, 50x70 цм

Издавач: Графички колектив Београд, Обилићев венац 27; тел/факс: 2627-785, тел: 3285-923
e-mail: grafickі@eunet.rs; www.grafickikolektiv.org; Уредник: Љиљана Ћинкул.
Уметнички савет: Бранимир Карановић, Биљана Вуковић, Димитрије Пецић, Владимир Вељашевић и Јелена Јоцић.